

TEATR POLSKI w BIELSKU i CIESZYNIE

Dyrektor: STANISŁAW KWASKOWSKI

SEZON 1948/49

PROGRAM Nr 3

MIKOŁAJ GOGOL

OŻENEK

CENA 30 ZŁ

Mikołaj Gogol (1809-1852)
wg portretu Wenecjanowa

Dwa oblicza Gogola

Gdyby nie twórczość wielkich pisarzy, okres, na który przypada działalność pisarska Gogola, zaliczyć by trzeba do jednego z najbardziej ponurych w dziejach Rosji. Są to czasy panowania Mikołaja I, którego nazwisko zapisało się na kartach historii krwawym stłumieniem w r. 1825 rewolucyjnego spisku dekabrystów, klęską naszego powstania listopadowego i straszliwym uciskiem polskość, najbardziej reakcyjnymi formami rządów opartych na biurokracji i szeroko rozwiniętym systemie policyjnym, niesłychanym skrapowaniem wolności myśli.

Ale rozwój twórczej myśli rosyjskiej doszedł już zbyt daleko, by dalszą jego drogę mogła przeciąć samowola despotycznej i bezwzględnej jednostki, zmierzającej do utrzymania narodu w karbach żelaznej dyscypliny policyjnej i w odcięciu od wpływów myśli europejskiej. Wbrew żandarmskiej polityce cara realizowanej przez niezliczoną sforę jego służalców, wbrew wszystkim przeciwdziałającym rozwojowi kultury poczynaniom — na okres panowania Mikołaja I. przypada wyjątkowo bogaty rozkwit literatury rosyjskiej. Są to po prostu czasy, kiedy literatura ta staje się po raz pierwszy w swych dziejach literaturą europejską,

są to początki tej jej świetności, dzięki której rozpocznie się wpływ piśmiennictwa rosyjskiego na literaturę narodów europejskich, które dotychczas stanowiły dla Rosji wzór do naśladowania. Decyduje o tym fakcie dojrzała twórczość Puszkina, Gogola, Lermontowa, Bielińskiego oraz początki działalności takich pisarzy, jak Ostrowski, Turgeniew, Niekrasow, Tiutczew, Dostojewski i Lew Tołstoj. Paweł Hertz pisząc niedawno w „Kuźnicy“ o literaturze rosyjskiej XIX w. słusznie nazywa ją literaturą buntu, odwagi i nonkonformizmu, i tak ją charakteryzuje: „Sądze, że w owym okresie literatura rosyjska wypełniała to, co jest przeznaczeniem pisarstwa, a jednocześnie jedną z cech wszelkiej działalności intelektualnej. Literatura rosyjska mówiła „nie pozwalam“, nie dawała zgody na system politycznej i społecznej tyranii, protestowała przeciwko prześladowaniu narodowości i narodów włączonych w obręb carskiego imperium, broniła słabszych“.

Powiedzmy sobie od razu, że Gogol do tak postępowo i buntowniczo nastawionej literatury wszedł trochę mimo woli. Pisarzem o nastawieniu reformatorskim i o znaczeniu w pewnym sensie przelomowym uczynił go nie światopogląd, nie postępowość ideologia, lecz talent pisarski, na który złożyło się przede wszystkim świetne wyczucie rzeczywistości, następnie specjalny typ humoru („śmiej przez łzy) oraz ostrość satyrycznego spojrzenia ze skłonnością do karykatury. Gogol był wiernopoddaniczym legitymistą, konserwatystą, zwolennikiem panującego w Rosji ówczesnej ustroju politycznego i społecznego. Uważał, że tylko błędy, ułomności i łajdactwa ludzkie powodują niedomagania tego ustroju. Należy ludzi poprawić, umoralnić i będzie wszystko dobrze. Takie stanowisko doprowadziło go do tego, że karierę pisarską skończył właściwie już w r. 1842 na pierwszym tomie wielkiej powieści „Martwe dusze“ pogrążając się w mrokach mistycyzmu, który zabił w nim pisarza i skompromitował go w oczach współczesnych kół postępowych i potomności, dyktując mu książkę moralizatorską p. t. „Wybór ustępów z listów do przyjaciół“ (1847), na którą z ust dawnych wielbicieli pisarza posypały się słuszne gromy oburzenia.

Zachodzi tu więc przedziwny wypadek rozdwojenia pomiędzy pisarzem a jego intencjami, a oddziaływaniem jego dzieła. Skąpa twórczość Gogola — na którą prócz kilku świetnych nowel składają się jako najwybitniejsze dzieła: „Rewizor“ i niedokończona powieść „Martwe dusze“ — pokazała Rosję ówczesną w takich barwach, że stała się ostrą krytyką stosunków politycznych, że odślaniała bezlitośnie błędy systemu, budziła myśli postępowe i reformatorskie. Sztuka Gogola była buntem przeciw martwocie społeczeństwa rosyjskiego, potężną siłą satyry i śmiechu podważała system carskiej biurokracji wznoszony z żelazną konsekwencją przez Mikołaja, smagała małość, ciemnotę, głupotę, bezdusność, ośmieszała bezbrzeżny kult każdej władzy, choćby

„MERI”

TEL. 24-42

NAJWIĘSZY WYBOR KOSMETYKÓW

najlepszych firm krajowych i zagranicznych

BROSZKI, KLIPSY, MASKOTKI, KWIATY

FRANCISZEK NYCZ, Barlickiego 2

Bielsko

TEL. 24-42

Masz na czarną chęć ?

Wstąp na Smolki 5

Cukiernia A. WASZKIEWICZ, Bielsko, pl. Smolki 5, tel. 12-13

Chcesz być zdrowa i piękna ?

To przyjdź niezwłocznie do

Instytutu Pielęgnacji Zdrowia i Ciała

BIELSKO, Kaz. Wielk. 17, Tel. 16-06

gdzie wykonuje się masaż leczn. i elektr., okłady borowinowe, kąpiele lecznicze oraz wszelk. rodzaju naświetlania.

MIKOŁAJ GOGOL

O Ż E N E K

komedia w 3 aktach w przekładzie J. Cz. Babickiego

O S O B Y :

Agata, panna na wydaniu	Janina Zarubin
Kordula, jej ciotka	Iza Kozłowska
Janowa, swatka	Janina Draczevska
Jan Podkalosin, radca dworu	Ambroży Klimczak
Aleksander Koczkarew, jego przyjaciel	Ryszard Marzecki
Jan Paweł Piotr Jajecznicza, egzekutor	Stanisław Kosmalewski
Nicefor Jan Anuczkin, podporucznik piechoty	Stefan Leński
Baltazar Onufry Żewakin, em. porucznik marynarki	Tadeusz Andruchowicz
Stefan, służący Podkalosina	Stanisław Jarszewski
Misza, służący	Antoni Fercki

Reżyseria: Stanisław Kwaskowski

Dekoracje: Feliks Krassowski

Kier. literackie: Zdzisław Hierowski

Inspektor sceny: Tadeusz Kochański

Brygadier: Stanisław Matysik

Oświetlenie: Alfons Kwoka i Ludwik Dziędział

Kierownictwo kostiumerni: Wiktor Macura

Peruki i fryzury: Karol Paluch i Antonina Iskrzycka

»AS« **BIELSKO**
Barlickiego 2 - tel. 13-84

p o l e c a

Księgowość przebitkową

„DEFINITIV — BE-GE“

„POSTĘP — BE-GE“

oraz księgi handlowe i artykuły biurowe.

Znana od 50-ciu lat

PRALNIA CHEM. i FARBIARNIA

JÓZEF ROTTER

właśc. H. KRAUS i G. GAWLIKOWSKA

w BIAŁEJ, ul. Stojałowskiego 4-6

pierze, czyści, farbuje

Dla Bielska i Białej przyjmuje wyłącznie w budynku fabrycznym w Białej, ul. Stojałowskiego 4 — FILIE: Cieszyn, Katowice Pszczyzna, Dzierżycze, Wadowice, Skoczów.

najmniejszej, i pokazywała, na jak kruchych opiera się ona podstawach. Głębia krytyki przeprowadzanej przez Gogola sprawia, że ten świetny komedio-pisarz i niezrównany humorysta jest zarazem pisarzem smutnym. Smutne były jego dzieła przede wszystkim dla współczesnych, którzy śmiali się z Gogolowej karykatury społeczeństwa, ale zamyślali się głęboko nad jej prawdą. I właśnie owa prawda — jest jeszcze jedną istotną cechą twórczości Gogola. Gogol jest realistą, pisarzem wiernym materiałowi, jakiego dostarcza mu rzeczywistość, która go otacza. Nie upiększa życia, nie idealizuje jego obrazu, bierze je takim, jakie ono jest naprawdę. Przez to zdobył sobie wielką literacką zasługę decydującego przyczynienia się do klęski romantyzmu w piśmiennictwie rosyjskim. Z tą zasługą wiąże się druga: twórczość Gogola położyła podwaliny pod przyszły rozwój realizmu rosyjskiego, tego prądu literackiego, który wydał Ostrowskiego, Lwa Tolstoja, później Maksyma Gorkiego, tego prądu, który miał w Rosji swoje odrębne oblicze i przez tą odrębność oddziałal na inne literatury europejskie, tego prądu, który w zmienionej, nowoczesnej formie realizmu socjalistycznego żyje do dziś i nadaje charakter literaturze radzieckiej. Literatura Związku Radzieckiego świadomie nawiązuje do tradycji tego realizmu, który Gogol przez typ swego talentu i temperamentu pisarskiego zapoczątkował.

Jaką pozycję zajmuje w twórczości Gogola komedia „Ożenek”? Dostyc osobliwą. Przede wszystkim poprzedza słynnego i nieśmiertelnego „Rewizora”, ale początkowo nie wyszła spod pióra autora w tej formie. Wchodziła w skład jego pierwszej komedii na większą skalę, a dziełem samodzielnym stała się dopiero wówczas, gdy cenzura carska tak utwór zoperowała, że mało przypominał swój kształt pierwotny. Gogol przerobił go więc na kilka drobniejszych komedii o charakterze farsowym. „Ożenek” stał się jedną z nich i razem z „Rewizorem” utrzymuje się dotychczas na scenach jako drugie ocalale dla potomności dzięki swym wartościom satyrycznym i komediowym dzieło sceniczne Gogola. Przenikliwość spojrzenia pisarza, jego pasja krytyczna i ostrość jego satyry nie pozwalają zginąć i tej okaleczonej przez cenzorów komedii, która równie dobrze jak „Rewizor” i „Martwe dusze” pozwala nam dojrzeć, w czym leży wielkość Gogola jako twórcy, i pozwala zapomnieć, w czym błądził jako człowiek i nieporadny moralista.

Zdzisław Hierowski

**ARTYKUŁY ELEKTRO-INSTALACYJNE, ŻYRANDOLE,
ELEKTR. GRZEJNICTWO DOMOWE**

poleca f-a

JAN JURA, BIAŁA, Rynek 13, tel. 14-63

Stanisław Kwaskowski

„APRETURA”
KASPEREK EDMUND I SKA
BIAŁA, ul. 11 Listopada 63, tel. 17-50

Wykonuje wszelkie prace
w zakresie wykończenia
materiałów

ZAKŁAD FOTOGRAF. ST. SPIECHOWICZ Bielsko, 3 Maja 17, tel. 19-31

wykonuje portrety art. oraz fotografie wszelkiego rodzaju
po cenach przystępnych.

Następna premiera — „NIEWIDZIALNA“

Jako czwarta w naszym teatrze premiera sezonu wejdzie na afisz komedia jednego z najpopularniejszych komediopisarzy angielskich, Noel Cowarda „Niewidzialna“ („Seans“). Autor tej komedii zaryzykował eksperyment zawiązania akcji dramatycznej przez pojawienie się na scenie ducha młodej i ładnej kobiety. Komplikacje, jakie powstają na skutek wejścia tego ducha pomiędzy zgodnie żyjące małżeństwo, są rzeczywiście niezwykle. W każdym razie komediowo potraktowany trójkąt miłosny w tej sytuacji staje się motywem scenicznym nowym, pozwalającym na rzucenie nieoczekiwanych błysków światła na charaktery ludzkie.

„Niewidzialna“ jest pierwszą komedią Cowarda, która dotarła do Polski, zdobywając sobie na naszych scenach zasłużone powodzenie. Autor jej znany jest jednak polskiej publiczności jako reżyser i aktor filmowy m. i. z pięknego filmu „Nasz okręt“.

F. Steciak
BIAŁA, Kr. 11 Listopada 32

towary żelazne, naczynia
poleca: kuchenne, art. techniczne
i budowł, farby i lakiery.

Firma

JAN GIZICKI i Ska
BIELSKO, ul. Nad Ścieżką

poleca

kapelusze
i czapki
własnego
wyrobu
i
przyjmuje
wszelkie
reperacje.

Artykuły
chemiczn.
laborator.
Odczynniki p.d.

Drogeria „ANITA“ Bielsko
EDWARDA JANIKA

sanitarne
opatrunk.
chirurg.
ziół lecznicze

„**San**“

Galanteria

męsko-

damska

sukno

Bielsko

ul. Jagiellońska 10